

ISSN 2083-0343



Acta Medicorum Polonorum

R. 9/2018 – Zeszyt 2

STRESZCZENIA – ABSTRACT

słowa kluczowe – keywords

Farmaceutyczno-lekarska socjotopografia Poznania w okresie międzywojennym

Pharmaceutical-medical sociotopography of Poznan in the interwar period

Anna Grzesiak

Kościan

Streszczenie: Prezentowany artykuł stanowi studium na temat zależności między rozwojem struktur społecznych a rozlokowaniem poszczególnych grup społecznych w przestrzeni geograficznej miasta Poznania w pierwszej połowie XX wieku. W badaniu uwzględniono farmaceutów i lekarzy. Podstawą studium jest analiza danych pozyskanych z ksiąg adresowych, abonenckich i spisów urzędowych miasta Poznania wydanych w dwudziestoleciu międzywojennym.

Abstract: The presented article is a study on the relationship between the development of social structures and the deployment of various social groups in the geographical space of the city of Poznan in the first half of the 20th century. In this investigation pharmacists and doctors were taken into account. The primary sources for this study are address books, subscriber books, and official censuses of the city of Poznan from the interwar period.

Słowa kluczowe: medyczno-farmaceutyczna socjotopografia, Poznań, XX w., aptekarze, apteki
Key words: medico-pharmaceutical sociotopography, Poznan, 20th century, pharmacists, pharmacies

Dzieje poznańskiej immunologii

Historical context of Poznań immunology

Jan Żeromski

Poznań

Streszczenie: Poznań jest ważnym i dużym ośrodkiem naukowym na mapie Polski, a nauki medyczne są istotną jego częścią. Wśród nich immunologia, nauka o odporności, jedna z najmłodszych dyscyplin medycznych rozwinęła się w mieście nad Wartą wyjątkowo wcześnie, szybko i pomyślnie. Niemal w każdym szpitalu akademickim, w różnych zakładach, w placówkach Polskiej Akademii Nauk już w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku gromadzili się i dyskutowali miłośnicy immunologii. Powstawały pracownie i zakłady związane z tą dziedziną wiedzy. Poznańscy immunolodzy współtworzyli Polskie Towarzystwo Immunologiczne (PTI) i aż 4 Poznańskich pełniło później funkcję Prezesa tego Towarzystwa. Wyrazem uznania dla poznańskiej immunologii było powierzenie Polsce organizacji Europejskiego Spotkania Immunologów (EFIS 2000) właśnie w Poznaniu. Tu powstała, chyba pierwsza w kraju katedra immunologii klinicznej w ówczesnej Akademii Medycznej. Dorobek naukowy poznańskich immunologów jest wartościowy i bogaty. Obejmuje szereg ważnych osiągnięć, zwłaszcza w zakresie immunologii klinicznej, jak wytworzenie szczepionki dla leczenia czerniaka, powstanie immunologii rozrodu czy wykazanie roli odporności miejscowej w patogenezie procesu nowotworowego u ludzi.

Summary: The city of Poznan is a large and important science centre on the map of Poland. Medical sciences constitute its significant portion. Among them immunology belongs to the most novel medical disciplines. It fostered here, in the town upon the river of Warta, exceptionally fast and efficiently. Almost in each academic hospital, in the local facilities of the Polish Academy of Sciences, already in the 1960s there were formed discussion groups of enthusiasts of immunology. Some laboratories were soon established and subsequent departments devoted to this field. Poznan immunologists participated in the establishment of the Polish Society for Immunology about 1963. It is worth to mention, that in the following years four Poznan immunologists have been granted the honor of the President of Polish Society. Poznan immunology centre became internationally recognised, what resulted in entrusting the Polish Society organisation of 14th European Immunology Meeting (EFIS 2000) just in Poznań City. Scientific achievements of Poznan immunologists are reflected in several areas, predominantly in the field of clinical immunology such as the production of anti melanoma vaccine, progress in immunology of reproduction, studies of tumor local immunity and, in particular of tumor microenvironment in human cancer.

Słowa kluczowe: historia immunologii, Polskie Towarzystwo Immunologiczne, poznańscy immunolodzy

Keywords: history of immunology, Polish Society for Immunology, Poznan immunologists

Kontrowersje wokół pewnego normotymiku. Historia litu

The controversy around a mood stabilizer. The history of lithium

Karolina Kabzińska, Dominik Czajeczny

Rafał W. Wójciak¹

Poznań

Streszczenie: Stygmat osoby z zaburzeniem psychicznym funkcjonuje we wszystkich społeczeństwach od bardzo dawna. Wczesne próby leczenia owych przypadłości różnymi specyfikami nie skutkowały poprawą funkcjonowania chorych. Dopiero rozwój psychofarmakoterapii pozwolił na stosowanie konkretnych substancji w poszczególnych zaburzeniach. Używane od połowy XX wieku związki litu pozostają wciąż standardem, do którego porównywane są wszystkie nowsze leki normotymiczne. Powszechnie stosowane są w chorobie afektywnej dwubiegunowej, działając zarówno na stany maniakalne jak i depresyjne. Wprowadzenie tego leku na rynek farmaceutyczny budziło wiele kontrowersji w środowisku naukowym. Jego wysoka skuteczność w obszarze prewencji samobójstwom oraz w zakresie profilaktyki nawrotów potwierdza efektywność leku, natomiast nie wyklucza występowania skutków ubocznych odstraszających pacjentów.

Abstract: This is a review article on the history of psychopharmacotherapy. For a very long time, persons with mental disorders have been stigmatizing in all societies. Early attempts to treat mental illness by different medications were not effective. Only the development of psychopharmacology allowed to use specific substances against particular disorders. Since the mid-20th century lithium compounds have been the psychopharmacological standard to which all new normothymic drugs are compared. Lithium compounds are used to treat bipolar affective disorder, because they are acting on both maniacal and depressive states. Placing the lithium compounds on the pharmaceutical market was controversial for scholars in the past. On the one hand, they are effective in preventing suicide and recurrences of the disease, on the other, adverse effects may deter patients.

Słowa kluczowe: historia psychofarmakologii, lit, leki normotymiczne

Keywords: history of psychopharmacology, lithium, normothymic drugs

Od Port Artur i Cuszimy, poprzez Sewastopol i Grodno, do Istebnej – płk dr Waclaw Michał Szreders (1874-1964) jako świadek czterech wojen oraz odrodzenia i upadku Rzeczypospolitej

From Port Arthur and Tsushima, through Sevastopol and Grodno, to Istebna – Col. Dr. Waclaw Michal Szreders (1874-1964) as a witness to four wars and the revival and fall of the Republic of Poland

Krzysztof Kopociński, Zbigniew Kopociński¹

Żary

Streszczenie: W latach 1795-1918, gdy Polska utraciła niepodległość i była okupowana przez trzy ościennie państwa – Rosję, Prusy i Austro-Węgry, jedną z szans utrzymania przez Polaków swej pozycji społecznej, bądź nawet awansu, była służba wojskowa. Wielu polskich lekarzy znalazło się w szeregach armii zaborczych, gdzie mimo indoktrynacji nie tracili swej tożsamości i pozostawali wierni prawdziwej ojczyźnie. Jedną z takich osób był płk dr Waclaw Michał Szreders (1874-1964), w roku 1898 absolwent Cesarskiej Akademii Wojskowo-Medycznej w Petersburgu. Uczestnik wojny rosyjsko-japońskiej 1904-1905, był ordynatorem na statku szpitalnym „Kostroma” w składzie 2. Eskadry Floty Oceanu Spokojnego idącej z odsieczą dla oblężonej twierdzy Port Artur. W czasie słynnej bitwy morskiej pod Cuszimą dostał się do japońskiej niewoli. Przez kolejne lata służył w rosyjskim Szpitalu Marynarki Wojennej Floty Czarnomorskiej w Sewastopolu, gdzie osiągnął godność Naczelnego Lekarza tej placówki. Od 1918 roku w Wojsku Polskim, brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku. W okresie dwudziestolecia międzywojennego był Szefem Sanitarnym Okręgu Korpusu nr III w Grodnie. Po zakończeniu II wojny światowej przez kilkanaście lat pracował jako ordynator Państwowego Sanatorium Przeciwgruźliczego dla Dzieci i Młodzieży w Istebnej. Jego biografia jest doskonałym przykładem wykorzystywania wszelakich możliwości rozwoju zawodowego i osobistego w każdych warunkach społeczno-politycznych, nawet tych najtrudniejszych, jednak bez przekraczania granicy utraty własnej tożsamości i z zachowaniem swego systemu wartości.

Abstract: In the years 1795-1918, when Poland lost its independence and was occupied by three neighboring countries - Russia, Prussia and Austria-Hungary, one of the chances for Poles to maintain their social position or even promotion was the military service. Many Polish doctors

joined the occupation armies, where, despite indoctrination, they did not lose their identity and remained faithful to the real homeland. One of such persons was Col. Dr. Waclaw Michal Szreders (1874-1964), who graduated from the Imperial Military and Medical Academy in St. Petersburg in 1898. Participant of the Russian-Japanese war of 1904-1905, he was a doctor on the hospital ship "Kostroma" from the 2nd Squadron of the Pacific Fleet going to the relief for the besieged fortress of Port Arthur. During the famous sea battle at Tsushima he got Japanese captivity. For many years he served in the Russian Navy Hospital of Black Sea Fleet in Sevastopol, where he achieved the rank of Supreme Doctor of this institution. From 1918 he was in the Polish Army and took part in the Polish-Bolshevik war in 1920. During the interwar period, he was the Head of Medical Services of the Corps District No. III in Grodno. After the end of World War II, for several years he worked as the head of the State Sanatorium for Children and Youth with tuberculosis in Istebna. His biography is a perfect example of using all possibilities of professional and personal development in all socio-political conditions, even the most difficult ones, but without crossing the border of losing identity and keeping his system of values.

Słowa kluczowe: Waclaw Szreders, lekarz wojskowy, Flota Czarnomorska, Grodno, Istebna

Keywords: Waclaw Szreders , military physician, Black Sea Fleet, Grodno, Istebna

Doktor Maria Kujawska (1893-1948) – życie i działalność

Dr. Maria Kujawska (1893-1948) – her life story and activities

Krystyna Czernik

Opole

Streszczenie: Artykuł przedstawia życie i działalność zawodową Marii Kujawskiej (1893-1948), jedynej kobiety uczestniczącej jako lekarz w III Powstaniu Śląskim. Studia lekarskie rozpoczęła we Wrocławiu, kontynuowała w Monachium i Krakowie, a ukończyła w Warszawie. Po zakończeniu III Powstania Śląskiego pracowała w szpitalu, wykładała na kursach pielęgniarstwach w Myślenicach i uczestniczyła w działalności jednego z narodowych ugrupowań politycznych oraz w Towarzystwie Polek. Po wybuchu II wojny światowej udało się jej zbiec do Rumunii, a potem do Jugosławii. W Crkvenicy szwajcarska organizacja Pro Polonia zorganizowała ochronkę, w której pracowała pod przybranym nazwiskiem Kujawska. W 1943 roku placówka została przeniesiona na wyspę Krk. Na początku 1944 roku Niemcy zajęli Jugosławię i aresztowali pracowników tej placówki. Kujawska została wywieziona wraz z córkami do niemieckiego obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. W 1945 roku, tuż przed wyzwoleniem obozu zdołała z niego uciec. Po zakończeniu II wojny światowej pracowała jako lekarz w Pszczynie i tam zmarła.

Abstract: This article presents life and activities of Dr. Maria Kujawska (1893-1948), the only woman participating as a physician in the Third Silesian Uprising. She studied medicine in Wrocław, Munich, Cracow and Warsaw where she obtained her doctor degree. After the Third Silesian Uprising she worked in a hospital, gave lectures at the Red Cross Nursing School in the town of Myslenice. Moreover, she was an active member of some national political party and the Female Polish Society. After the outbreak of the Second World War she had to escape to Romania and next to Yugoslavia. In Crkvenica some Swiss society organized a kind of orphanage for Polish children where Kujawska worked under a false name. In 1943 this orphanage was transferred to the island of Krk. In 1944 the Germans occupied Yugoslavia and arrested the staff. Kujawska was sent to the German concentration camp in Ravensbrück. In 1945, Kujawska escaped just before the liberation of the camp. After the end of the war she worked as a physician in the town of Pszczyna where she died.

Słowa kluczowe: III Powstanie Śląskie, Maria Kujawska, lekarze w powstaniach śląskich, niemiecki obóz koncentracyjny w Ravensbrück

Keywords: Third Silesian Uprising, Maria Kujawska, doctors in Silesian Uprisings, German concentration camp in Ravensbrück

O rozprawie doktorskiej Macieja Gałęzowskiego, obronionej w 1812 roku w Wilnie

About Maciej Galezowski's dissertation, defended in 1812 in Vilnius

Anita Magowska

Poznań

Streszczenie: Artykuł omawia rozprawę doktorską Macieja Gałęzowskiego, która została obroniona w 1812 roku na Uniwersytecie Wileńskim. By odsłużyć stypendium rządu rosyjskiego, jej autor musiał po studiach pracować jako lekarz wojskowy. Promotorem dysertacji był Józef Frank, a tematem rozpoznawanie, różnicowanie i leczenie internistyczne oraz chirurgiczne hemoroidów. Rozprawa ukazuje zainteresowanie lekarzy semiotyką medyczną oraz przemiany chirurgii i medycyny na początku XIX wieku.

Abstract: This article presents a doctoral thesis written by Maciej Galezowski and defended in 1812 in Vilnius. During his studies, Galezowski received the Russian government scholarship, hence, he was obligated to serve as doctor in the Tsar military units. Galezowski write the dissertation under Joseph Frank. His thesis was on hemorrhoids, their diagnostics and medical and surgical treatment. The dissertation shows physicians' interest in medical semiotics and evolution of surgery and medicine at the beginning of the 19th century.

Słowa kluczowe: semiotyka medyczna, gastroenterologia, hemoroidy, dysertacje lekarzy, XIX wiek, Wilno

Keywords: medical semiotics, gastroenterology, hemorrhoids, doctors' dissertations, 19th century, Vilnius